

Jaarverslag Arminius Instituut – Centrum voor remonstrantse theologie (1 maart 2018 – 1 maart 2019)

Sinds 1 september 2016 zijn Arminius Instituut (oude stijl) en Seminarium gefuseerd. Het Arminius Instituut presenteert zich op de website www.arminiusinstituut.nl. Het uitvoeren van het seminarium-onderwijs behoort tot de hoofdtaken van het Instituut. Het Instituut staat onder leiding van de hoogleraar, prof. dr. Christa Anbeek. De andere stafleden zijn dr. Bert Dicou, docent en drs. Elza Kuyk, wetenschappelijk coördinator.

Onderwijs

Op 1 maart 2018 stonden er 15 studenten ingeschreven. Op 9 juni 2018 hebben Jan van Belle en Sandra van Zeeland proponentsexamen afgelegd en op 3 november 2018 Rachelle van Andel. In juni 2018 werden vijf nieuwe studenten aangenomen, waarvan er drie in september met hun studie begonnen. Een student begon met een premastertraject en een andere student zet eerst haar masterstudie aan de Universiteit voor Humanistiek voort. Op 15 november 2018 is een student aangenomen en op 16 januari 2019 wederom een. Alle studenten participeren in de seminariumbijeenkomsten. Er staan momenteel 19 studenten ingeschreven. Sinds de start van de tweejarige studieroute in 2016 zijn er in totaal vijf studenten die in 2017 en 2018 hun proponentsexamen hebben afgelegd. Op 1 maart 2019 staan er nog vijf studenten ingeschreven in de master Spiritual Care. Een student zal dat onderdeel later nog afronden.

Christa Anbeek gaf het college Praktische-systematische Theologie. Colleges Bijbel I, Bijbel en Liturgie en Homiletiek zijn verzorgd door Bert Dicou. De colleges “De predikant, de Gemeente en de Kerk” worden in deze collegeperiode niet gegeven omdat deze module het beste in samenhang met stages kan worden gegeven en er in de verslagperiode geen nieuwe gemeentestages zijn begonnen.

Seminariemiddagen werden door beiden docenten voorbereid en een enkel programma werd verzorgd door Elza Kuyk. Bij de seminariumbijeenkomsten is meestal de hele staf aanwezig.

De organisatie van het onderwijs werd mede ondersteund door Vera Kok, secretaresse van het Doopsgezind Seminarie, die op declaratiebasis werk voor het Remonstrants Seminarium verricht.

Bij het onderwijs zijn in het verslagjaar twee gastdocenten betrokken: Peter Nissen voor de colleges Remonstrantica en Marion Bruggen als stagedocent. Eind juni en begin juli zijn acht gemeentestages met succes afgerond. Een uitgebreide beschrijving van de stages is te vinden in het jaarverslag 2017-2018. De belangstelling bij gemeenten om een student als stagiair te ontvangen was groot en er moesten zelfs enkele gemeenten teleurgesteld worden.

Met afzonderlijke studenten wordt jaarlijks een opleidingsovereenkomst vastgesteld zodat duidelijk is hoe de studie voor dat jaar zal worden ingericht. In deze overeenkomst worden ook de eventuele vrijstellingen vermeld.

De proponentsscripties zijn te vinden op de www.arminiusinstituut.nl

- Sandra van Zeeland-van Cassel, *Zinzoekers rondom een lege plek. Een literatuuronderzoek naar hoe het modernisme van toen (1872-1928) mogelijk een bijdrage kan leveren aan ontwikkelingen bij de remonstranten van nu* (2018)
- Jan van Belle, *Alle werkelijke leven is ontmoeting. De levensbeschouwing van Martin Buber in relatie gebracht met remonstrants denken in onze tijd* (2018)
- Rachelle van Andel, *Zwerven tussen werelden. Wat als een remonstrant zich laat uitdagen door de bevrijdingstheologie?* (2018)

Studiereis Londen

In juni 2018 is de studentengroep met de staf vijf dagen op studiereis gegaan naar Londen. Belangrijkste reden voor deze bestemming was de interesse in de zgn. 'Fresh Expressions' en de expertise die in het Verenigd Koninkrijk op dat gebied te vinden is. Het programma van deze studiereis bestond uit een uitgebreide kennismaking met verschillende vernieuwingsprojecten in de Londense kerkelijke en levensbeschouwelijke wereld. Op het programma stonden onder meer een studiemiddag met Fresh Expressions/New Monasticism specialist Ian Mobsby, een bezoek aan de Dutch Church, een kennismaking met het HeartEdge-netwerk rond St. Martin's-in-the-Fields, en het bezoek aan kerkelijke experimenten van allerlei snit op diverse plaatsen in de stad. Daarnaast bezoek aan meer traditionele vieringen in St. Paul's Cathedral en Brompton Oratory en een meditatie rustpunt gevolgd door gesprek in een belangrijk boeddhistisch centrum. De overige tijd werd gevuld met het werken aan een eigen (vooralnog fictief) ontwerp voor een 'kerkelijk laboratorium'. De vieringen waarmee de dagen steeds werden afgesloten, werden verzorgd door de studenten zelf.

Hier past een woord van dank voor het beroep dat studenten konden doen op een bijdrage van het Vera Gottschalk Fonds ter ondersteuning van de deelnamekosten.

Nascholing en overige programma's

Zoals gebruikelijk bood het Arminius Instituut een ruime keuze van mogelijkheden tot nascholing aan, deels door ons zelf georganiseerd, deels geselecteerd uit het aanbod van andere partijen, of in samenwerking tot stand gekomen. Een groot evenement was het symposium rond het nieuwe boek van de hoogleraar en enkele verwante recente publicaties op 16 november 2018 in de Geertekerk te Utrecht.

De regels voor de nascholing zijn op basis van een evaluatie van de afgelopen jaren waaronder inbreng van het moderamen van het convent, bijgesteld en opnieuw geformuleerd met ingang van 1 januari 2018. De regels zijn te vinden op de website. Voor de studieverloven wordt gebruik gemaakt van de formulieren die door het seminarium daarvoor zijn opgesteld. Dit formulier helpt om de structuur en met name de output van een studieverlof van tevoren in kaart te brengen.

College van Curatoren

In de verslagperiode werd afscheid genomen van twee curatoren: Joan Muysken (penningmeester) en Madelief Brok (studentlid). Als nieuwe leden zijn aangenomen: Arja Hamburger, Albert Verdam en Jaap Marinus (studentlid). Overige leden van het College van Curatoren zijn dd. 1 maart 2019: Peter Nissen (voorzitter), Lense Lijzen, Johan Bouwer (vicevoorzitter) en Marthe de Vries. Volgens de kerkorde zijn de leden van de staf adviserend lid van het curatorium. Christa Anbeek, Bert Dicou en Elza Kuyk participeren in die hoedanigheid in alle vergaderingen. De secretarisfunctie wordt formeel vervuld door Elza Kuyk. Besloten is om een dagelijks bestuur te vormen met als samenstelling: Peter Nissen, Johan Bouwer, Christa Anbeek, Elza Kuyk en de penningmeester (vacature). Het College heeft in de verslagperiode zesmaal vergaderd: op 23 april, 15 mei, 30 augustus en 15 november 2018 en op 16 januari en 28 februari 2019. Op 7 juni zijn er toelatingsgesprekken gevoerd door een afvaardiging van het curatorium.

Op 7 juni 2018 zijn toelatingsgesprekken gevoerd met zes kandidaten. Vijf kandidaten zijn tot de opleiding toegelaten: Timo van Kempen, Nienke van Ittersum, Gerdienke Ubels, Esther van der Panne en Nick Everts. Op 15 november 2018 en 16 januari 2019 zijn toelatingsgesprekken gevoerd waarbij resp. Leonie van Staveren en Miriam van Limborgh-Boer zijn toegelaten tot de opleiding. Voor 2019 is een vaste datum voor toelatingsgesprekken vastgesteld op 6 juni 2019 met als deadline voor aanmelding 10 mei 2019.

In het verslagjaar is het eerdere overleg tussen het faculteitsbestuur en het curatorium voortgezet over de implementatie van het besluit van de minister van OCW over herziening van de financiering van de ambtsopleidingen (1 december 2016). Het curatorium had evenals de overige seminaria en ambtsopleidingen met dat voorstel ingestemd voor het aan de minister was voorgelegd ter ondertekening. Het betekent dat de financiering van de diverse ambtsopleidingen (opgeteld als totaal) is veilig gesteld. Het betekent ook dat de onderlinge verdeling van de beschikbare middelen verandert: voor alle seminaria, dus ook voor het Remonstrants Seminarium, brengt het een blijvende bijstelling naar beneden met zich mee. De veranderingen in de financieringsstructuur brachten met zich mee dat de overeenkomst uit 2013 vervangen zou worden door een nieuw type overeenkomst volgens een eensluidend format waarmee de VU de samenwerking met alle ambtsopleidingen opnieuw vaststelt. In een van de paragrafen van de overeenkomst worden de specifieke afspraken per ambtsopleiding geformuleerd. De inhoud van deze paragraaf vergde uiteraard zorgvuldige voorbereiding. Deze verandering werd aan de AV voorgelegd op 2 juni 2018. Op dat moment ging de vergadering niet akkoord en is het besluit aangehouden tot de vergadering op 10 november in het najaar, formeel een CVO-I overleg, waar de instemming alsnog werd gegeven.

Dat in juni 2018 nog geen instemming werd verkregen hing samen met de sfeer die was opgeroepen door een brief van de gemeente Leiden met vragen over de opleiding. Deze brief is schriftelijk beantwoord. Op een later moment volgden brieven van de gemeenten Den Haag en Rotterdam. Een en ander vormde aanleiding voor overleg tussen de moderamina van de CoZa, van het convent van predikanten en van het curatorium, het zgn. C-3 overleg. Een van de uitkomsten hiervan was het besluit om in maart 2019 een AV van Beraad te beleggen over de toekomst van de gemeenten in een veranderend religieus landschap. Aan de voorbereiding van dit beraad heeft Johan Bouwer vanuit het curatorium een bijdrage geleverd.

VU programma Bridging Gaps

In 2016 en 2017 heeft het Arminius Instituut geparticipeerd in het programma Bridging Gaps, een uitwisselingsprogramma voor theologiestudenten uit het zuidelijk halfrond en Oost-Europa. In 2018 is daarvan afgezien vanwege gebrek aan fondskracht en de noodzaak tot concentratie op het initieel onderwijs. Het voornemen is in de toekomst (v.a. 2020) opnieuw te gaan deelnemen. De Unitarische studenten die via dit programma (en onze contactpersoon voor Transsylvanië, ds Tina Geels) naar de VU komen, worden door de organisatie ervaren als een verrijking van de Bridging Gaps-studentenpopulatie.

Website

De website van het Arminius Instituut is www.arminiusinstituut.nl. De site geeft een overzichtelijke presentatie van de studiemogelijkheden, nieuws vanuit de opleiding, nieuwsitems betreffende wetenschappelijke activiteiten en publicaties, en achtergronden. Uiteraard is er ook aandacht voor de eigen reeks van het Arminius Instituut, de Arminiusreeks. Verder is er een personen-pagina met een veelheid aan remonstrantse expertise en worden de diverse onderzoeksprojecten van het Instituut beschreven. Behalve met een eigen website presenteert het Instituut zich online via Facebook met 450 (ook buitenlandse) volgers. Verder is er een digitale Nieuwsbrief voor abonnees ingesteld.

AVG

Eind mei 2018 werd de Algemene Verordening Gegevensbescherming van kracht en dat noopte ook het Arminius Instituut tot het formuleren van beleid. De wetenschappelijk coördinator bereidde het document voor dat door het curatorium is goedgekeurd in de vergadering van 15 mei 2018. Het is te vinden op <https://arminiusinstituut.remonstranten.nl/wp-content/uploads/sites/32/2018/05/Privacybeleid-Remonstrants-Seminarium.pdf>

Structurering onderwijsprogramma

Op basis van de ervaringen in de voorgaande jaren werden een aantal verbeteringen in het seminariumonderwijs doorgevoerd. De roostering van de colleges is beter afgestemd op studeren in deeltijd, de lesplaats is vaak verplaatst van Amsterdam naar Utrecht (wat voor de meeste studenten en enkele docenten gunstig is) en studenten zijn iets beter geïnstrueerd m.b.t. de zwaarte van de modules.

Studiebijdrage studenten

In de vergadering van het College van Curatoren op 6 februari 2018 zijn de tarieven van de studiebijdrage vastgesteld, geldend met ingang van 1 september 2018, en in de vergadering van 28 februari 2019 is vastgesteld dat deze regeling van kracht is tot en met de tweede studieperiode in het collegejaar 2019-2020. De hoogte van het gevraagde tarief komt overeen met het bedrag dat gehanteerd wordt voor een premastertraject (per jaar € 1.030).

Wie elders al een studiebijdrage betaalt, is voor de duur daarvan vrijgesteld van deze bijdrage, omdat wettelijk gezien maar eenmaal collegegeld geïnd mag worden.

Toelating studenten

Op 2 maart 2018 is een seminariumbijeenkomst opengesteld voor deelname van degenen die op dat moment in beeld waren als belangstellenden voor de opleiding. Deze kennismaking met de studentengroep blijkt naast de kennismaking met stafleden een goed onderdeel in de oriëntatie op de eventuele keuze om zich voor een toelatingsgesprek te melden. Er waren vier gasten waarvan er twee in juni 2018 tot de opleiding zijn toegelaten.

Wetenschappelijk coördinator

De wetenschappelijk coördinator vervult een adviserende en beleidsvoorbereidende rol naar het curatorium. Onder de vaste taken vallen de diverse vormen van afstemming met de VU, waaronder het contact met andere ambtsopleidingen en zaken die onderwijsontwikkeling betreffen. Voor de studenten is haar rol o.a. begeleidend. Vragen vanuit de landelijke website m.b.t. de opleiding worden afgehandeld en in een enkel geval loopt dit uit op nieuwe aanmeldingen voor de studie. De meeste aandacht gaat uit naar stroomlijning van de onderwijsorganisatie.

Verslag opgesteld door Elza Kuyk, Bert Dicou en Christa Anbeek, maart 2019

[Output wetenschappelijke staf](#)

Christa Anbeek

[Publicaties](#)

Anbeek, C.W. (2018). *Voor Joseph en zijn broer. Van overleven naar spelen en andere zaken van ultiem belang*. Utrecht: Ten Have

Anbeek, C., Alma, H., Goelst Meijer, S. (2018). Contrast Experiences and Social Imaginaries as Spaces for Truth-seeking. In: *Social Imaginaries in a Globalizing World*. Alma, H. & Vanheeswijck, G. (eds), Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH, p. 95-118

Anbeek, Christa (2018). Kwetsbaarheid als bron van geloof, hoop en liefde. Ontwikkeling van een dialoogspel. *Tijdschrift voor Geestelijke Verzorging*. Jr21/nr91, p.12-20.

Anbeek (2018). Vrij ronddwalen (Interview met Christa Anbeek). *Tijdschrift voor geestelijke verzorging*. Jr21/nr 89. p.4-8.

Speckmann, Iris, Anbeek, Christa, (2018) Avondmaal en clubmaaltijd. De betekenis van eten in de kerk en bij de roeivereniging. In: *Rond de tafel. Maaltijd vieren in liturgische contexten*. Mirelle Klomp, Peter-ben Smit, Iris Speckmann (eds). Heeswijk: Berne Media, p. 32-46.

Artefact:

Anbeek, Christa & Willem Jan Renger & Hester van Zuthem (2019) *Tussen Zon en maan. Dialoogspel over ervaringen van chaos en schoonheid*. Utrecht: Ten Have.

Promotiebegeleidingen:

UvH

- Claudy Weijers, Ma, *Spiritual counsellor in an organisation for elderly care*, C. Anbeek promotor, W. van der Vaart co-promotor, (G. Lensvelt Mulder promotor).
- Joke C. Van Nieuw Amerongen-Meeuwse, MD, *Religion/spirituality in psychiatric treatment*, Arjan W. Braam promotor, C. Anbeek co-promotor

VU

- Iris Speckmann, *Bijeengebracht om te eten: fenomenologisch onderzoek naar het doopsgezinde avondmaalsritueel in de geseclariseerde Nederlandse context*. F. Enns promotor, C. Anbeek promotor

Lezingen en symposia

- Barboek Leuven *De kunst van samenleven. Een gesprek met: Hans Alma, Marc van de Bossche, Edel Maex en Christa Anbeek*. Leuven 27 februari 2019
- Graallezing *Over spelen en levenskunst!* Utrecht 19 januari 2019
- Wijs en waarachtig symposium Doopsgezinde Kerk Haarlem. C. Anbeek geeft co-referaat bij *Jewish Spirituality: Wisdom, Freedom and Community*, Catherine Chalier 7 december 2018
- Zincafé Amersfoort (Johanneskerk) *Praten over zelfdoding. Taboe of bevrijding?* 22 november 2018
- Symposium 16 november 2018 *Levensbeschouwen en samenleven: speels omgaan met diversiteit*. Vier boekpresentaties: (Hans Alma (2018). *De kunst van samenleven: Een pleidooi voor een pluralistisch humanisme* (Brussel: VUBPRESS), Sigrid Coenradie en Koen Holtzapffel (red.) (2018), *Spelen met grenzen: Contrastervaringen* (Utrecht: Boekencentrum), André Droogers (2018). *Speltherapie voor verward Nederland: Omgaan met nationaliteit en diversiteit* (Amsterdam: AUP). Christa Anbeek (2018). *Voor Joseph en zijn broer: Van overleven naar spelen en andere zaken van belang* (Utrecht: Ten Have). En vier mini-lezingen: Onder leiding van dagvoorzitter Ruard Ganzevoort (hoogleraar praktische theologie en decaan Faculteit Religie en Theologie VU) onderzoeken vier sprekers hoe verschillende levensbeschouwelijke tradities constructief kunnen bijdragen aan een democratische samenleving. Boris van der Ham (voorzitter Humanistisch Verbond) Paul Rasor (jurist en theoloog) vrijzinnig christendom. Willem Jan Renger (hoofd innovatiestudio HKU), spel en spelen, Sarah Durston (hoogleraar ontwikkelingsstoornissen van de hersenen, UMC.)
- *Christa Anbeek en Bette Westera (auteur Doodgewoon)in gesprek over Omgaan met verlies*. Janskerk Utrecht 8 november 2018

- *Kwetsbaarheid. Christa Anbeek en Rob Compaijen* Radboud Reflects Nijmegen 25 oktober 2018 https://www.youtube.com/watch?v=ECqLngj_SWI
- Lezing Ermelo *Voor Joseph en zijn broer* Leerhuis 4 oktober 2018
- Lezingen Graceland festival (Contrastervaringen & Voltooid Leven) Vierhouten 17 en 18 augustus 2018
- Keynote Luce & Reliëf symposium *Geestelijk verzorger als grensganger, Bewegen in zorg en organisatie*. Utrecht, Catharijneconvent 8 juni 2018
- *Kwetsbaarheid als bron van zingeving* Remonstranten Oosterbeek 31 mei 2018
- *Dialogen over contrastervaringen als begin van nieuw geloof* Grote Kerk Drachten 21 maart 2018
- *'Daar waar alles stuk liep is iets bijzonders gebeurd'. Dialogen over contrastervaringen als begin van nieuw geloof*. Opstandingskerk De Bilt 18 maart 2018

Interviews & media

- Februari 2019 Wees niet bang om te vallen. Je valt toch wel. Interview door Nynke Sietsma met Inez van Oord en Christa Anbeek. *Get Out. Remonstranten 400 jaar oud*. p. 24-30
- TV interview 2 februari 2019 Jacobine Geel met o.a. Christa Anbeek KRO.NCRV *Wat is het beste spirituele boek 2019?*
- Paperback Radio. 24 januari 2019 *Christa Anbeek schrijft aangrijpend spiritueel boek*. Interview door Frans van der Beek. Scheltema Live. Amsterdam FM <https://www.amsterdamfm.nl/christa-anbeek-schrijft-aangrijpend-spiritueel-boek/>
- De Balie 5 oktober 2018 podcast met Christa Anbeek. Worstelen met de maatschappij. <https://podcastluisteren.nl/ep/De-Balie-Spreekt-25-Christa-Anbeek-over-worstelen-met-verwachtingen-in-de-maatschappij#/>
- De Balie 19 september 2018 Hoe maakbaar is het leven? Boekpresentatie *Voor Joseph en zijn broer*. Publiek interview door <http://yvonnezonderop.nl/portfolio-item/hoe-maakbaar-is-het-leven/>
- Trouw 18 september 2018 Voor theologe Christa Anbeek bracht haar eerste kleinkind het leven terug. Interview door Leonie Breebaart. www.trouw.nl/religie-en-filosofie/voor-theologe-christa-anbeek-bracht-haar-eerste-kleinkind-het-leven-terug-~a6cbc392/
- Het Vermoeden 16 september 2018 Spel is de basis voor verandering. Interview. <https://tvblik.nl/het-vermoeden/christa-anbeek-1>

- Spijkers met koppen 8 september 2018. Radiointerview. <https://www.nporadio2.nl/gemist/uitzending/254943/08-09-2018> (vanaf 1:10:52 tot 1:22)
- Trouw 26 juli 2018 *Nieuwe remonstrantse dominees. Geen uitvaarten, geen bruiloften en maar zelden een kerkdienst*. Interview. <https://www.trouw.nl/religie-en-filosofie/nieuwe-remonstrantse-dominees-geen-uitvaarten-geen-bruiloften-en-maar-zelden-een-kerkdienst~ab5e5497/>
- NRC 26 juli 2018 *Opinie: Ga deze zomer onbekommerd op reis*. <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/07/26/ga-deze-zomer-onbekommerd-op-reis-a1611193>

Bert Dicou

Publicaties: artikelen

"Maaltijden en de Maaltijd", in: Sigrid Coenradie en Koen Holtzapffel, red., *Spelen met Grenzen. Over contrastervaringen*, Utrecht 2018, 142-150

"De Bijbel in de vrijzinnigheid. Een tweegesprek", Bert Dicou en Joost Röselaers, in: Floor Barnhoorn, Sake Stoppels en Anne-Mareike Schol-Wetter, *De bijbel in Nederland. Reflecties over het gebruik van de Bijbel in kerk en cultuur*, Haarlem 2018, 116-129

Publicaties: uitgegeven

Peter Korver, *De maaltijd die verbindt. Pleidooi voor vernieuwing van de Vieringen van brood en wijn in vrijzinnige geloofsgemeenschappen*, Arminiusreeks 4, onder redactie van Bert Dicou en Elza Kuyk, Amsterdam 2018.

Lezingen en symposia

Organisatie Inspiratiedag Contextueel Bijbellezen 24 februari Ermelo (met Centrum voor Contextuele Bijbelinterpretatie VU/PThU en Kerk in Actie). "Bijbellezen met Passie." Een dag waar de praktijk en academische verdieping rond bijbelgebruik in Nederland samenkomen..

Convent

Deelnemer beraad C-3 (convent, curatorium, CoZa)

Vorbereiding samenwerkingsproject Arminius Instituut en convent: Levensverhalen en de Bijbel

Remonstranten, algemeen

Voorzitter Taakgroep Liturgie. In die functie: coördinator van het project Vrijzinnig Vieren, dat zal leiden tot een nieuw remonstrants Liturgieboek ('Ons leven vieren', voorziene publicatiedatum april 2019)

Prof. dr. C.W. Anbeek

Dr. A. Dicou

Drs. E. Kuyk